

Disputatio juridica inauguralis de potestate dominica

<https://hdl.handle.net/1874/340695>

20

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
POTESTATE DOMINICA

Q U A M
DIVINO FAVENTE NUMINE
Ex auctoritate Magnifici D. Rectoris,
D. JOHANNIS van MUYDEN,

Jur. Utr. Doct., ejusdemque Facultatis in Illustri hac Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii, Dignissimi,
NEC NON

Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissima
Facultatis JURIDICÆ Decreto,
PRO GRADU DOCTORATUS,
Et summis in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis
ritè, ac legitime consequendis,

Eruditorum Examini subicit
JOHANNES van NISPEN, Hagâ-Batavus.
Ad diem 6. Julii, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clc lcc LXXXVII.

*Nobilissimis, Amplissimisque VIRIS, ac
Dominis,*

D. JOHANNI van NISPEN,
Jcto, à Consiliis, ac Triumviratus Monetælis Sta-
tuum Fœderati Belgii Præsidi; Parenti suo maximè
honorando.

D. GUILIELMO van NISPEN,
Jcto, Territorii Vosholensis in Hollandiâ Satrapæ
supremo, Fratri suo dilectissimo.

D. FRANCISCO D'OFFARREL,
Legionis Militaris, sub auspiciis Serenissimi Princi-
pis Auriaci, Præfecto secundo,

D. ADRIANO le PLAT,
Cohortis pedestris, sub iisdem auspiciis, Duci ac
Capitano strenuissimo; Fratribus suis affinibus spe-
ctatissimis,

*Hanc disputationem inauguralem, de-
votissimo, ut par est, animo,*

Dicat ac consecrat,

JOHANNES van NISPEN,

Auct. & Resp.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS,

POTESTATE DOMINICA,

THESIS I.

Omnica potestas hoc loco jus est, quod dominus in personam & rem servilem, secundum leges, sibi vindicat. Quid jure Gentium, Romano, & nostro circa hanc obtineat; & quomodo pristina libertas recuperetur, brevi, ob historiam Juris cognoscendam, quæ præ omni legum notitiâ necessariam ducimus, hoc loco disquiremus.

I I.

In primævo naturæ humanæ statu nulli servi sunt; quo sensu, dominio alieno subijci contra naturam esse dicitur: quamvis, si rationes æquâ lance trutinemus, nulla repugnantia fit, hominem sese perpetuis operis tradere pro alimentis, & aliis, quæ

A 2

vita

4 DISPUTATIO JURIDICA

vitæ necessario commodo conducunt : subjectio enim talis perpetuâ alimentorum certitudine bene compensatur, qua sæpe carent, qui operas suas diurnas locant. Quæ causa est, ob quam multi quondam suæ imbecillitatis conscii voluntariam servitutem adierint, ut de Germanis, post novissimum alexæ de libertate jactum, & Mariandynis, qui se Heracleotarum servos fecerunt, narratur.

I I I.

Ita quoque naturalis ratio patitur, ut quis ex delicto servus fiat. Præterquam, quod, ut recte monet Aristoteles, quidam quasi natura duce, servi sint, tardi nempe, & ingenio stupidi, corpore tamen robusti, qui ut ratione pollentibus ministrant, conveniens videtur.

I V.

Gentium jure, quod olim in orbe Romano & multis populis vicinis obtinebat, quilibet in solenni bello captus, ubi intra præsidia perductus est, servilem induit statum, imò cum suis posteris ex matre serva natis. Tota juris hujus ratio commodum capientium fuit, qui, cum suo lucro possent in captivum dominari, vel eum aliis vendere, lubenter ab interficiendis iis abstinebant. Nascituri summâ ratione eidem fato subjecti, quia non fuissent in lucem protracti, si suo rigore essent usi victores. Quod vero servilis partus ventrem sequeretur, causa fuit contubernium, vix certâ custodiâ constrictum, ut sufficiens præsumptio, qualis in liberis legitimis, patrem non posset indicare.

V.

Quin & aliæ causæ servilis status reperiuntur, in Republicâ Romanâ

I N A U G U R A L I S. 5

Romanâ, puta, pœna atrox, quæ in metallum, vel in harenam damnabat : Ingratitudo liberti : S. Ctum Claudianum, quæ liberam mulierem se seruo alieno jungentem, domino denuntianti, addicebat : Sui ipsius venditio, ob pretium participandum, in viginti annis majore : Principalis assertio : Principis autoritas in confugientibus ad latronum familiam ; ut nihil dicamus de nexis, glebæ addictis, manibus mortuis, & similibus, quos consuetudo in Romani orbis partes quasdam introduxit.

V I.

De Dominorum in hos potestate vetera jura variant. Si rectam rationem in subsidium vocemus, vitæ & necis jus in eos nullum est, nisi ex capitali delicto. Quod verò antiquis populorum legibus illud obtinuerit, magis impunitas, quam Potestas videtur, non dissimili ratione, quam patrum Romanorum reverentia, cui leges vitam filiorum crediderunt. Judex enim integerrimus præsumitur, qui per minimum rigorem sibi maximè noceret. Hinc Antoninus Pius, ut immoderatę potestati, & effræni sui seculi superbix occurreret, dominos suorum servorum occisores, legi Corneliæ de Sicariis subjecit : Quin & sevitiã coercuit, si intolerabilis videretur, dominis coactis bonis conditionibus mancipia sua vendere. Et quid vetat, quo minus hi servi fugâ sibi consulant, & in naturalem libertatem se recipiant?

V I I.

Res omnes absque dubio cum personæ captæ dominorum sunt. Undè servus nihil proprium habuisse dicitur ; ipsam quoque peculium dominicâ liberalitate, vel indefessâ industriâ

6 DISPUTATIO JURIDICA

conquisitum, in manu & arbitrio domini positum, qui & extraneo illud libere donabat, legabat, ut notum. Imo, ut sciatur, quam miserima fuerit subjectio, servus, nec iudex, nec testis, nec testator, nec persona in iudicio vel contractu esse potuit, in omnibus beneficiis civilibus pro nullo & mortuo habitus: & propter summam reverentiam, qua vitam & omnia suo hero debebat, adversus hunc non torquendus, nisi in majori crimine.

V I I I.

Verum variis modis, in favorem libertatis, hæc potestas dominica soluta est. Olim in lustro Romano, apud Censorem in Campo Martio, dominus servum bene meritum, inter cives nomen suum profiteri permisit: Quumque Iustralis Censui in desuetudinem abiisset, Constantinus hoc in Ecclesiis, veluti in Christianorum comitiis, teste Populo, & signatore Episcopo, fieri passus est. Vindictâ quoque, sive virgulâ lictoris, capiti impositâ Civitas Romana à servo acquirebatur, postquam dominus solennibus verbis: hunc hominem liberum esse volo, & momento turbinis, potestatem ei daret abeundi, quò vellet, dato ei liberali nomine. Testamentis quoque, uti publici juris, tantum à veteribus tributum est, ut servi in eo libertate donati, aditâ hereditate, etiam civitate decorarentur.

I X.

Quin & inter amicos, per epistolam, per codicillos, accedente quinque testium numero, libertatem sæpe consecutum est mancipium, quamvis non plenam. Idem evenit ancillæ à domino prostitutæ; servo liberam ducenti cum consensu Domini; Ab eodem apud acta filio vocato; Ægroto per vim eiectione, nec in alterius curam dato. Necem domini vindicanti; Falsarium

rium Monetæ, raptorem virginis, vel desertorem militiæ deferenti.

X.

Quumque ex causis tam variis manumissorum, sive libertinorum numerus nimium excreveret, Augustus contaminari Civitatem Romanam dolens, eos multis difficultatibus, à justâ libertate arcuit. Hinc lex Ælia Sentia, quæ vetat manumittere in fraudem creditorum: Et domino viginti annis minori non aliter permittit, quam justâ causâ apud consilium approbatâ: Hinc lex Fusia Caninia, quæ modum imposuit, numero manumittendorum per testamentum definito, ut à duobus servis ad decem pars dimidia; à decem ad triginta, tertia; à triginta ad centum, quarta; à centum ad quingentos sola quinta posset dimitti: Hinc quoque triplex libertinorum ordo, Civium, Latinorum, Dedititiorum; Quorum isti plena libertate gavisi, & instar ingenuorum; Illi spem civitatis tantum conciperent, sicut veteres Latini, non ante Cæsarem, ad populi suffragia admissi: Hi vero, quum plerique essent usti & torti, nunquam Civitatis fuerunt capaces, quasi in eodem statu cum dedititiis, sive post defectionem à populo Romano victis. Justinianus quidem has differentias sustulit, nimis impensè libertatibus favens, sed an satis prudenter, rectè ambigitur.

X I.

Jam vela contrahamus, felicem prædicando hodiernum orbis Christiani statum, in quo non solum nemo servus habetur, vel agnoscitur; sed quisque alicubi emptus, quam diu apud nos versatur, publicâ jurisdictione, ut ingenuus, defenditur, & quamprimum fines nostros est ingressus, ei in libertatem proclamare licet; sed & Mahumedanis, qui omnes suæ fidei ab-

surdæ

surdæ confortes pro fratribus habent, hæc ipsa servitus incognita, neque nisi adversus Christianos exercita. Fatemur quidem, Christianos facile potuisse abduci, à miserorum hominum interfectione, per magistri sui mansuetissimi regulas, quæ nullam sævitiem tolerant : Cæteros vero, quum eandem inter se religionem profitentur, absque multo dolore posse nefas duxisse, extra prælium, fidei consortem occidere; uti idem mos olim à Thessalis, Illyriis, Bulgaris, & Triballis observatus dicitur; Verum non absque causâ dubitamus, an non ad bella coërcenda satius foret captos servos facere, quam pretio dato, quod æstimare in arbitrio victoris est, eos placidè remittere. At manum de tabulâ.

F I N I S.

